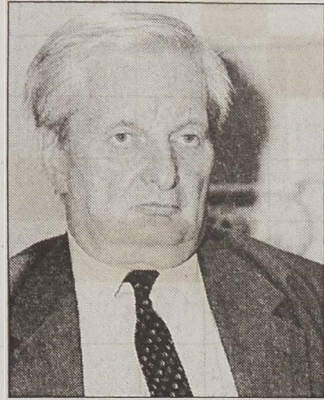

Születnek, elvegyülnek és kiválnak

Egymás társaságát kereső és kerülő írók szakmai és érdekvédelmi csoportosulásai Magyarországon

Mióta híre ment, hogy új írószervezet megalakítására készülnek egyes tollforgatók, felbolydult a művészeti élet. Aggódnak a pályatársak, az önállóodási tervekben az íróársadalom megosztására irányuló törekvéseket vélik fölfedezni. Összeállításunkban a ma létező és alakulóban lévő magyar írószervezetek céljairól, tevékenységéről és egymáshoz való viszonyáról adunk körképet.

Nem akarunk rivalizálást!

Pomogáts Béla, a Magyar Írók Szövetségének elnöke:

„A magyar írók szakmai, érdekvédelmi szervezeteként 1945-ben alakult írószövetség többször is átalakult. Az ötvenes évek sztálinista szervezetét nem lehet közös nevezőre hozni az 1956-os forradalmi szövetséggel, és a hatvanas-hetvenes évek Darvas József és Dobozy Imre által vezetett szervezetét sem lehet összevetni a nyolcvanas évek reformjairól küzdő, rendszerváltásban szerepet vállaló szövetséggel. A Magyar Írók Szövetsége ma is vállalja a maga demokratikus, ellenzéki hagyományait, ez lehet a megújulás alapja is.

Jelenleg 1070 tagja van, közülük mintegy háromszáz a határon túli magyar író. A magyar íróársadalom szociális érdekeinek védelmére törekszünk, fellépünk az irodalmi nyilvánosság, az intézmények, a határon túl élő magyar írók érdekében. 24-25 millió forintos költségvetésünk felét a művelődési minisztériumtól kapjuk meg, a többi alapítványoktól és magán-szponzoroktól származik.

A közös írói, irodalmi érdekek védelmében együttműködésre törekszünk más írószervezetekkel.”

Ki fújja a passzátszelet?

Mezey Katalin, az Írók Szakszervezetének elnöke:

„Tíz éve alakult szervezetünk, hogy az íróknak is biztosítsa a szakszervezetek által kivívható alkotmányos jogokat és a szakszerű szakmai érdekvédelmet. A

rendszerváltás után szükségessé vált, hogy foglalkozzunk az irodalmi intézmények (könyvkiadók, könyvkereskedelem, könyvtárak) átalakulásának körülményeivel, valamint az írói munka gazdasági, jogi, alkotói feltételeivel, a szerzői jognak az információs társadalom körülményei közötti védelmével is.

Jelenleg 296 tagunk van. Az 1996. évi költségvetésünk végösszege 1 millió 800 ezer forint volt, 1997-re 1 millió 150 ezer forintot nyertünk el eddig támogatásként a szakszervezet által tervezett programokhoz. A funkciómegosztás kezdettől létrejött a szakszervezet és többi írószervezet között. Csak a szakszervezet rendelkezik az alkotmányba foglalt érdekvédelmi jogokkal és kötelezettségekkel (törvény-előkészítés, véleményezés, érdekvédelmi tanács, szakmai, jogi védelem).

Mivel az új írószervezet még nem létezik, nem formálhattam róla véleményt. De nagyon nem tetszett, hogy nyilatkozataikban olyan ostobaságok is elhangzottak, mint hogy a jelenlegi írószövetségi tagság többsége az 1950-es években lett a szövetség tagja. Az írószövetség az elmúlt évtizedben jelentősen megfiatalodott, olyan „ötvenes évekbeli kövületek”, akik egyes nyilatkozók szerint többséget alkotnának ma is benne – már fizikailag se nagyon léteznek, nem-hogy ők fűjnek még mindig a passzátszelet. Ezek rágalmak, csúsztatások.”

Közös nevezőt kell találni

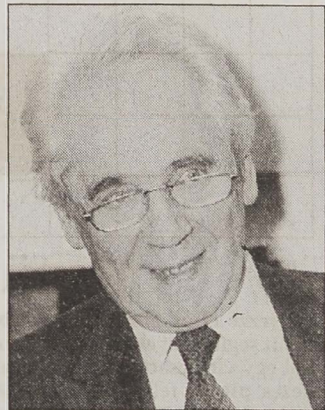
Károlyi Csaba, a JAK elnöke: „A Fialat Írók József Attila Köre a hetvenes évek közepén, a Magyar Írók Szövetségének ifjúsági tagozataként jött létre s 1989 őszén vált önálló szervezetté JAK néven. Jelenleg 190 tagunk van. A 35 év alatti írók nemzedéki csoportosulása a kezdő írók-költők számára fontos információs bázis szerepét is betölti.

Évente 1-1,5 millió forint támogatást kap a JAK az állami költségvetésből, de összesen mintegy 10 millió forintból gazdálkodunk évente, a kiadványaink (a JAK-füzetek, a Műfordító

Füzetek és az Átváltozások című negyedéves világirodalmi folyóirat) megjelentetésére kapott pályázaton elnyert összegeket is beleszámítva. Legfontosabb rendezvényeink: az egyhetes nyári tatai írótábor, az őszi pécsi JAK tanulmányi napok, illetve a mátrai Bagolyirtáson megrendezett műfordítótábor, ahol a magyar irodalmat anyanyelvükre átültető külföldi műfordítókat látjuk vendégül.

Az új írószervezet létrejötte nem zavar, amennyiben nem törekszik kizárólagosságra. A látogatást egységnek nincs értelme, de az együttműködéshez közös nevezőt kell találni.”

Elegáns osztozkodás

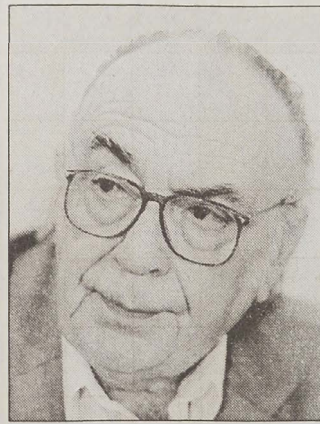
Hubay Miklós, a magyar PEN Klub elnöke:

„Szervezetünk több mint hetven éve jött létre, s olyan elnökei voltak, mint Kosztolányi Dezső, Heltai Jenő vagy Passuth László. Büszkék lehetünk arra, hogy a hatvanas-hetvenes-nyolcvanas években, amikor a keleti országokban szünetelt a PEN Klubok tevékenysége, Magyarországon irodalma – elsősorban Boldizsár Iván, a magyar PEN Klub főtájtára, majd elnöke kimagasló kultúrdiplomáciai tevékenysége révén – nemzetközileg oly elismert volt, hogy Illés Gyula, Weöres Sándor és Juhász Ferenc a Nobel-díj várományosa lehetett. Míg akkoriban 14 fizetett alkalmazottja volt a PEN-nek, ma csupán egy. A többi munkatárs – az elnököt és a főtájtart is beleértve – társadalmi munkában dolgozik. A kulturális tárca keretéből mindössze évi 3 millió forint jut a PEN Klubnak a nemzetközi kapcsolatok ápolására, a magyar irodalom népszerűsítésére.

Az új szervezetek alakulása ellen nincs kifogásom, ha nem veszélyeztetik a magyar irodalom lélegző, élő egységét. Éppen elég széthúzást, ellenségeskedést kellett eddig átelnünk. Nemeszter tanúja voltam, hogy ha Rómában vagy Párizsban egy magyar író neve elhangzott a nyilvánosság előtt, jelen lévő honfitársa elfintorította az orrát. A magyar irodalom megosztottsága alássa a magyar irodalom tekintélyét külföldön is.”

Virágozzék minden virág!

Hernádi Gyula, a Független Magyar Írók Szövetségének elnöke:

„Pozitív jelenségnek tartom, hogy a hasonlóan érző-gondolkodó írók szakmai-baráti csoportokba tömörülnek. Virágozzék minden virág!

A Független Magyar Írók Szövetsége sem azért jött létre 1991-ben, hogy a többi írócsoport ellen forduljon és a mondvacsinált népi-urbánus ellentétet kiélezzze – éppen ellenkezőleg: fontosnak tartjuk az egymást segítő gesztusokat. Tagjaink létszáma 90, mintegy 80 százalékuk az írószövetségnek is tagja. Az állami költségvetésből 700 ezer forint jut nekünk: ebből finanszírozzuk a rendezvényeinket és a szakmai díjainkat. Minden új írócsoportot üdvözlünk, még a Merlin Színházban alakuló társaságot is, annak ellenére, hogy az egyik alapító atya meglehetősen durva hangon elhatárolta magát a többi írószervezettől. Bízom abban, hogy az indulatok előbb-utóbb lecsillapodnak.”

Békét az olajfák alá

Gyurkovics Tibor, a Magyar Írók Egyesületének elnöke:

„Nagy, kobraféjú, zseniális barátom azt szokta mondani: a magyar ember »homo invidus«. Irigy. Nem annyira az izgatja, miye van neki, hanem miye van a másiknak. Talán így alakulnak az egyesületek. Másik zseniális barátom meg azt mondja: a magyar ember egyéniség. Nehéz összefogni közösségekbe. Inkább széthúz, mint összehúz.

Maga a nagyfene írószövetség is akkor »működött« igazán, amikor eme szétejtő tulajdonságokat valami fölöttes eszme legyőzte. Történetesen a nemzet eszméje, mint 1956-ban vagy később, 1981-ben mint közös cél. Hiába, »e nemzet él e hazán«.

Évtizedekig küzdött a magyar író, hogy érvényesüljenek az irányzatok. Nos, a rendszerváltással ez megvalósult kissé. Nincs közös, folsó eszme, s nemzet különösen nincs, ami igazandiból egybefoghatná az írókat. Inkább irányzatok lettek. Ezek olyika a vitathatalanság igényével terrorizálna az irodalmat. Kulturális, anyagi, politikai eszközeivel is.

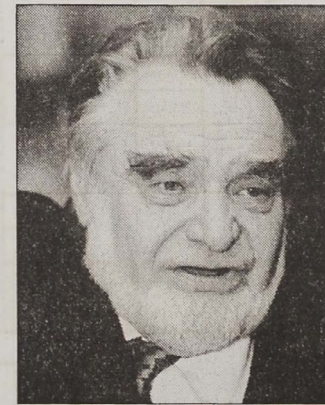
A nemzetiek utálgják a nemzetietleneket, az avantok a reálokot. Olykor feneketlenül.

A Magyar Írók Egyesülete (Írókamara) 1991 februárjában jött létre, mondván, a kevesebb (válogatott) jobb, mint a több. Egyfajta nemzeti, ám modern irodalmat akartunk, melynek

hangja elveszni látszott a tömegben. Közel nyolcvan tagunk van. Eleinte se pénz, se posztó, csak jó szándék. Székfoglalós összejöveteleink (*Vas Istvántól, Kolozsvári Grandpierre Emil-től, Kereszturytól Dobai Péter-ig, Szakonyiig, Kiss Dénesig, Vathy Zsuzsáig* tartottak és tovább). Őt esztendeje csináljuk az egyesület lapját, a Lyukasórát mint »olvasói lapot« jövedvel, ínséggel. Gondoljuk, humor, játék, jó szellem nélkül elvész nemcsak az irodalom, hanem az ország is netán. Szeretnénk hangsúlyozni saját értékrendünket – például szerényen az »Alternatív Kossuth-díj« összeadományozott jutalmával, amit eddig *Hernádi Gyula* és *Bertha Bulcsu* nyert el.

Nem kedveljük a »mi jobban tudunk gyűlölni« jellegűeket. »Működünk« hát, »működésben van a nyugalom«. Hiszen valójában csak a mű számít. Egy ezerkilencszázkilencvenegy – éppen Népszava-beli – cikkem címe: »Békét az olajfák alá.« Ma is az.”

Diszkriminatív dohány

A helyzet bonyolultságát jelzi, hogy a Magyar Művészeti Akadémia ügyvezető alelnöke is Gyurkovics Tibor:

„Úgy véltük, a művészeti akadémia nem állhat csupán írókból, ezért 1992 februárjában megalakítottuk a Magyar Művészeti Akadémiát festők, zeneszerzők, írók, építészek, iparművészek, szobrászok részvételével. Eleddig a MKM címzett költségvetési tételéből éltünk, most együtt pályázunk a Sörgyári Tekecsapattal pénzünk elnyeréséért, bár *Magyar Bálint* személyes ígérete szerint megkapjuk »diszkriminatív dohányunkat«. Hetvennégy társunkkal, köztük harmincöt Kossuth-díjjal tiszteletben tengetjük életünket. Sok a munkánk, egyetemi kurzusoktól a zeneesteket át a székfoglaló klubnapokig.

Több közös tagunk van a Széchenyi Akadémiával, elnökükkel, *Jancsó Miklóssal* tevékenyen szervezzük a békét az olajfák alá.”

Tudós művészek testülete

A Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia (SZIMA) 1992. január 31-én alakult meg *Kosáry Domokos*, a Magyar Tudományos Akadémia akkori elnökének – immár a SZIMA örökös védnökének – indítványára, azzal a céllal, hogy visszaállít-

sák az írók akadémiai tagságát. (Széchenyi korától kezdve 1949-ig ugyanis írók és művészek is tagjai voltak az Akadémiának.) A testület elnöke, *Jancsó Miklós* jelenleg külföldön tartózkodik. Az alapító tagok közül *Cseres Tibor, Mándy Iván, Nemes Nagy Ágnes, Vas István* már örökre eltávozott, de az akadémiai székfoglalók formájában folyamatosan fiatalodik, egy évben harminc-negyven új taggal bővül a testület. 1993-ban *Esterházy Pétert, Nádas Pétert, Orbán Ottót, Tandori Dezsőt* is taggá választotta a SZIMA közgyűlése, legutóbb *Fodor András* tartott székfoglalót. Sajnos egyik fő kezdeményezésük, a *Szabó Antal* klasszikus művéhez hasonló kortárs magyar irodalomtörténeti mű megírására meghirdetett pályázatuk eredménytelen maradt. De a testület tovább dolgozik.

Új bérlők

Nagy Atilla Kristóf, a megalakulás előtt álló Írók Egyesületének egyik alapítója:

„Az ötlet, hogy meg kellene újítani a szervezetileg mára korszerűtlenné vált írószövetséget, már a rendszerváltás idején, később pedig az Örley Körben tömörült írók baráti beszélgetései során megfogalmazódott. *Csaplár Vilmos, Garaczi László, Györe Balázs, Kukorelly Endre, Németh Gábor, Szilágyi Akos* és *Tábor Ádám* hasonlóan gondolkodó, rokon ízlésű írók baráti szövetségének képzelték el az ideális írószervezetet, ahol a tagok nemcsak jól érzik magukat, hanem hatékonyabban tudnak harcolni közös érdekeikért. A Merlin Színházban csatlakozott az alapítókhoz többek között *Konrád György, Eörsi István, Lengyel Péter*, s levélben másokat is megkerestünk. Április 27-én tartjuk az alakuló ülést, ekkorra Szilágyi Akos kidolgoz egy hivatalos alapszabály-tervezetet.

Az eddiginél hathatósabb érdekvédelemre törekszünk, mert abszurdumnak tartjuk, hogy az írók kénytelenek hobbiból dolgozni, miután nem fizetik meg a munkájuk ellenértékét. Fontosnak tartjuk az írók külkapcsolatainak kiépítését, és az Internet-hálózaton egy elektromos könyvtár létrehozása is célunk. Jelképesen és valóságosan is a 2000-ben elkészülő Magyar Irodalom Házában szeretnénk otthonra találni.”

Valachi Anna összeállítása